2.3. Eriolukord

PS-i § 87 punkti 8 kohaselt on Vabariigi Valitsuse pädevuses kuulutada välja eriolukord kas kogu riigis või mõnes piirkonnas. Eriolukorra võib välja kuulutada loodusõnnetusest, katastroofist või nakkushaiguse levikust põhjustatud olukorra lahendamiseks. Eriolukorra väljakuulutamise peab tingima asjaolu, et olukorda ei ole võimalik lahendada seaduses esitatud eriolukorra ajaks ette nähtud juhtimisvolitusi rakendamata ning isiku põhiõigusi ja -vabadusi piiramata.

Eriolukord kuulutatakse välja eelkõige siis, kui sündmus on juba toimunud – kuna PS sätestab selgelt, et eriolukorra väljakuulutamiseks peab olema tegu loodusõnnetusega, katastroofiga või nakkushaiguse levikuga, mitte üksnes ohuga nende tekkeks. Eriolukord võimaldab kasutada lisameetmeid võrreldes tavapärase sündmustele reageerimisega.

Katastroofi puhul on rõhuasetus eelkõige sündmuse tagajärgede ulatusel. KORKS eristab loodusõnnetust ja inimtegevusest põhjustatud katastroofi kui kaht tsiviilkriisi liiki (§ 4 lg 2). Katastroofi korral võib sattuda ohtu elanikele turvalise füüsilise keskkonna tagamine, elutähtsate teenuste toimimine või riigi elementaarne juhtimine ja toimimine. Katastroofi üks kriteerium on ühiskonna toimimine, ehk katastroofi tagajärjel võib ohtu sattuda elanikele turvalise füüsilise keskkonna ja elutähtsate teenuste tagamine või riigi elementaarne juhtimine ning toimimine. Katastroofi mõistet ei kasutata, Kui on tegu sabotaaži või terroriaktiga, siis oma olemuselt on tegu riigikaitselise kriisiolukorraga, mitte katastrooiga.

Nakkushaigusena mõistetakse nakkushaigust NETS-i tähenduses ja loomataudi VS-i tähenduses (§ 4 lg 3). Nakkushaigus on haigus või haigustunnusteta kandlusseisund, mis on põhjustatud nakkustekitaja sattumisest organismi ja mis levib või mille puhul on alust oletada levikut inimeselt inimesele või loomalt inimesele otseselt või kaudselt. Eriti ohtlik nakkushaigus on NETS-i kohaselt suure nakatuvusega haigus, mis levib kiiresti ja ulatuslikult või mille kulg on raske või eluohtlik. NETS määrab eriti ohtlikeks nakkushaigusteks katku, koolera, kollapalaviku, viiruslikud hemorraagilised palavikud ja tuberkuloosi. Loomataud on VS-i tähenduses loomade nakkushaigus või muu haigus, mis võib ohustada loomade tervist, loomakasvatust, toidujulge-olekut, majandust või teatud juhtudel ka inimeste tervist. Ulatusliku leviku korral võib loomataud põhjustada märkimisväärseid häireid ühiskonna toimimises ning olla aluseks KORKS-i tähenduses tsiviilkriisile.

Esimest korda taasiseseisvunud Eesti ajaloos kuulutas Vabariigi Valitsus Eestis välja eriolukorra 12.03.2020. Eriolukord kehtis kuni 17.05.2020. Eriolukord kuulutati välja COVID-19 haigust põhjustava koroonaviiruse SARS-CoV-2 pandeemilise leviku tõttu. Eesmärgid, miks Vabariigi Valitsus eriolukorra välja kuulutas, olid järgmised: tõkestada COVID-19 edasine levik Eestisse ja Eestis, tagada tervishoiusüsteemi toimetulek COVID-19 tõrje ja raviga, tagada

inimeste toimetulek COVID-19-st tuleneva kaudse mõjuga ning tagada Eesti majanduse võimalikult normaalne toimimine. Eriolukord kehtis kuni 17.05.2020, alates 18. maist säilitati osa põhiõiguste piiranguid NETS-i ja riigipiiri seaduse (RIPS) alusel.

Kriisiolukorra kehtestamine toob kaasa järgmise:

1. asutused, KOV-id ja ettevõtjad peavad täitma püsivaid kriisiülesandeid;
2. Riigikantselei koordineerib täidesaatva riigivõimu asutuste tegevust kriisiolukorra lahendamisel;
3. Päästeamet toetab kriisiolukorra lahendamise eest vastutavat asutust teabevahetuse ja koostöö korraldamisega ja nõustab kohaliku omavalitsuse üksusi;
4. kriisiolukorra lahendamise eest vastutav asutus võib anda täidesaatva riigivõimu asutusele, kohaliku omavalitsuse üksusele või muule avaliku võimu kandjale korraldusi kriisiolukorra lahendamiseks;
5. kriisiolukorra juht (peaminister) võib anda korraldusi ministrile või kriisiolukorra lahendamise eest vastutavale asutusele, kui minister / lahendav asutus ei tee seda ise või piisavalt operatiivselt;
6. tekib isikule püsiva kriisiülesande täitmiseks ameti- ja töökohajärgse töökohustuse rakendamise võimalus;
7. tekib isikule täiendavate töö- ja teenistusülesannete andmise võimalus, samuti võimalus saata ta vajaduse korral täitma neid teise ametiasutuse või isiku juurde ning väljapoole alalist töö- või teenistuskohta;
8. kehtestub riikliku järelevalve tegemine kohaldatud piiravate meetmete täitmise üle.
9. Võib määrata ühekordseid kriisiülesandeid

Eriolukorras võib kohaldada järgmisi **piiravaid meetmeid**:

1. sideettevõtjal lõppkasutajale sideteenuse osutamise või sellele juurdepääsu piiramise kohustus;
2. liikumispiirang;
3. teadete ja õigusaktide avaldamise kohustus;
4. asja sundkasutamine ja sundvõõrandamine (nt Päästeameti poolt evakuatsiooniks või varjumiseks);
5. avalike kogunemiste, koosolekute korraldamise ja pidamise keelamine;
6. finantssektori erandid (§ 35);
7. kodanikukohustuse rakendamise võimalus;
8. ühekordsete kriisiülesannete andmise võimalus.

Viimati uuendatud 17.09.2026